

Nærøysund kommune

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Saksnummer 20/6731-1

Deres ref:

Vår ref

2021/70-5

Saksbehandler

Martin Øie Lauten / Dag Roar
Opdal

Dato

25.03.2021

Høringsuttalelse - NOU 2020:15 Det handler om Norge - Bærekraft i hele landet Utredning om konsekvenser av demografiutfordringene i distriktene

Et distrikts demografiutvalg ble oppnevnt ved Kongelig resolusjon 11. oktober 2019. Utvalget har sett på konsekvensene av demografiutfordringer i distriktene for statlig, kommunal, og privat sektor, og utarbeidet forslag til mulige løsninger. Formålet med utvalget har vært å få mer kunnskap om hvordan utviklingen mot økt andel eldre og færre yrkesaktive vil påvirke de mindre sentrale områdene i landet, få identifisert konsekvenser og utfordringer, særlig med hensyn til å opprettholde bærekraftige samfunn, og få forslag til hvordan utfordringene kan bli møtt av myndigheter og private.

Nærøysund kommune mener utvalget kommer med konstruktive forslag på hvordan de utfordringene som blir belyst i utredningen skal møtes. Kommunen stiller seg bak disse og har i tillegg utarbeidet egne innspill til utfordringsbildet.

«NOU 2020:15 Det handler om Norge» ble behandlet Nærøysund formannskap 16.03.21 i PS19/2021 og i Nærøysund kommunestyret 25.03.21 i PS12/2021. Nærøysund kommune har følgende innspill til høringen:

Kommunenes og fylkeskommunens rolle

For å utvikle attraktive bo- og arbeidsregioner må kommunene ha myndighet og tilgjengelige virkemidler til å bidra til i den lokale utviklingen.

En av hensiktene med kommunereformen var at kommunene skulle få nye oppgaver og mer ansvar. Det er viktig at større og sterkere kommuner som Nærøysund får utvidet sitt handlingsrom, slik at de settes i stand til å yte bedre tjenester og bli en proaktiv utvikler av næringsliv og lokalsamfunn. Det ble lovet av regjeringen å videreføre kommunereformen med gode økonomiske tilskudd og verktøy for å få i gang lokale prosesser. Det etterlyses et synlig verktøysskrin for å kunne gjøre denne jobben. Kommunene er tettere på innbyggerne og næringslivet enn andre aktører. I mange henseender er det derfor viktig og riktig at ulike tjeneste- og utviklingsoppgaver flyttes til kommunenivået.

Med utgangspunkt i formålet med kommunereformen, må en tenke mer næringsregioner og utvikle samarbeidet mellom kommuner. Det må derfor stimuleres til økt samarbeid mellom kommunene der dette er naturlig for og løse regionale utfordringer. Det må utvikles metoder og programmer som setter samarbeidet mellom de lokale og regionale aktørene i et system og en kontekst som forplikter. Fylkeskommunen har en viktig rolle i den forbindelse i samarbeid med kommunene.

Det er viktig med kraftfulle statlige økonomiske grep i distriktpolitikken. Ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift bør styrkes. Regionale distriktsvirkemidler til fylkeskommunene bør økes betydelig. De økonomiske rammebetingelsene til yrkesutøvere i primærnæringene bør styrkes, og statlige myndigheter bør utrede behovet for nye finansieringsordninger rettet mot å lette rekrutteringen til primærnæringene jordbruk, skogbruk og til kystflåten.

Sterk sektorstyring og silotenkning kombinert med digitalisering og spesialisering har ført til dårligere tilgang på offentlige tjenester og tap av viktige arbeidsplasser i distriktene. Ny teknologi og lokaler som kan skape fagmiljø må brukes for å snu denne utviklingen gjennom klare sektorovergripende statlige mål og tiltak som tjener distriktene.

Bo- og arbeidsmarkedsregioner

Utvikle ordninger og programmer rettet mot bo- og arbeidsregioner i distriktene som stimulerer til innovasjon og verdiskaping.

Nærøysund kommune mener det må innføres flere ordninger som bidrar til å utløse det fulle potensiale i Distrikts-Norge. Pilot-E og klimasatsordningen kan være gode eksempler på ordninger i den sammenheng. Disse må kunne få ha en andel som mer direkte øremerkes utviklingsprosjekt i distriktskommunene. Pilot-E prosjektet i Nærøysund, der det er gitt statsstøtte til utvikling og bygging av en hydrogendrevet båt for oppdrettsnæringen, er et godt eksempel. Det samme gjelder klimasatsprosjektet på Kråkøya, der kommunen søker om å utvikle framtidens marine- og maritime næringspark og energihub.

Det foreslås å styrke Merkurordningen. Dette er for å sikre at folk i distriktene har tilgang på nærbutikk med ulike servicefunksjoner.

Bolyst og tiltak som styrker bostedsattraktiviteten blir trukket fram som særlig sentrale, i tillegg til kompetanseutvikling.

Nærøysund kommune mener det derfor er viktig med en større nasjonal satsing på bostedsattraktivitet der fylkeskommunen må ha en sentral rolle knyttet til områder som stedsutvikling, kulturtilbud, næringsutvikling, samfunnsplanlegging mv.

Innføring av utjevningsprofil for diverse tilskuddsordninger.

Det må utvikles en utjevningsprofil som gjør at distriktskommuner har lik tilgang til ressurser og kompetanse som sentrale kommuner. Det er en utfordring å ligge langt unna kompetansemiljøene. Etablering av nettverk som knytter kommunene tettere opp imot disse miljøene må prioriteres.

Skole og utdanning

Videreutvikle desentraliserte undervisningsopplegg på høyere nivå.

Universitetene og høyskolene tiltrekker seg studenter fra distriktene. Mange blir igjen på studiestedet noe som igjen bidrar til økt sentralisering. Mer desentraliserte utdanningsløp øker sannsynligheten for at de unge innbyggerne blir værende i distriktet. Det må bli lavere terskel for å ta inn flere studenter som følger et desentralisert studieopplegg og får yrkespraksis lokalt. Distriktene må i større grad bli brukt til praksisplasser. Det må tilrettelegges for etter- og videreutdanning for innbyggere i distriktskommuner.

For å svare opp arbeidslivets kompetansebehov innenfor ulike utdanningsnivå, og sikre arbeidskraft i distriktskommuner, vil det være viktig med et tettere samarbeid mellom høyere yrkesfaglig utdanning og annen høyere utdanning. I tillegg er det behov for flere studieplasser og flere studietilbud i høyere yrkesfaglig utdanning for å bidra til og dekke kompetansetilbud som møter behovene i et arbeids- og næringsliv i endring.

Nærøysund kommune foreslår å teste ut trainee-ordninger som er tilpasset mindre bedrifter og kommunal virksomhet. Det å forene studentenes ferske kompetanse med bedriftene og kommunenes erfaring vil være en vinn-vinn for begge parter.

Nærøysund kommune støtter at det er nødvendig med en økt utdanningskapasitet for helse- og omsorgstjenestene og for lærere. Her vil vi spesielt peke på at desentralisert høyskoleutdanning bør styrkes som tiltak. En ordning med avtaler om praksisplasser mellom utdanningsinstitusjoner og distriktskommuner/distriktsnæringsliv bør testes ut i Trøndelag. I forsøket bør det testes ut ulike løsninger for tilgang på bolig under praksisperiodene.

Etablere muligheten for nedskriving av studielån for kommuner med sentralitet 5 og 6.

Utvalget mener at i noen tilfeller, og for noen yrkesgrupper, vil nedskriving av studielån være et aktuelt virkemiddel også for andre distriktskommuner enn de som i dag omfattes av ordningen. Nærøysund kommune ønsker at ordningen innføres for alle og i alle distriktskommuner med sentralitet 5 og 6, men at det kan sees på en lavere prosentandel enn det som eksisterer i Finnmark og Troms.

Program for utprøving av gratis SFO og barnehage.

Nærøysund kommune er positiv til utprøving av gratis SFO og barnehage for å se hvilken effekt dette har. Gratis SFO og barnehage er et godt tiltak som bør forsøkes. I tillegg til gratis barnehage bør det også være en prøveordning med utvidet åpningstid som tilpasses pendlere og turnusarbeidere.

Infrastruktur og kollektivtilbud

Infrastruktur som er nasjonalt viktig må staten beholde det overordnede ansvaret for.

Det er en utfordring for distriktene når infrastruktur og kollektivtilbud «kommersialiseres». Det gjør at de distriktpolitiske hensynene svekkes til fordel for en bedriftsøkonomisk tenkning. Det

må være et nasjonalt ansvar at samferdsel og kollektivtilbudet er gjennomgående på tvers av kommunale- og fylkeskommunale grenser.

Dette gjelder overordnede og sektorovergripende tilbud som kortbanenettet for fly, hurtigruten, bredbåndsutbygging, kraftnettverket etc. Kommunene må være en viktig innspills-aktør sammen med fylkeskommunene i den sammenheng. Særlig anbudsprosessen knyttet til kortbanenettet for fly må ikke bli et fylkeskommunalt ansvar. Da mister en helhetsperspektivet når det gjelder utfordringer i utkantkommuner som ligger langt fra de større sentraene i Norge.

Styrk kollektivtilbudet i distriktene.

Et bedre sammenhengende kollektivtilbud ute i distriktene er viktig for å bygge felles bo- og arbeidsregioner. I den forbindelse er buss, hurtigbåt, ferjesamband og fly avgjørende for å få etablert attraktive større bo- og arbeidsregioner.

Det er viktig at flyplassens rolle i distriktene styrkes. Det er i dag få avganger, og innbyggere i distriktene betaler store summer for å komme seg til mer sentrale strøk. Det blir også en stor forskjell på hvem som kan benytte seg av tilbudene.

Det er ønskelig å videreutvikle egne programmer rettet mot ungdom, som for eksempel ordningen «Hjem for en 50-lapp».

Differensiering av drivstoff

I forbindelse med det grønne skiftet og fokuset på elektrifisering av bilparken i Norge, kommer distriktene til kort. Elektrifiseringen gjør at det innføres økte avgifter på fossilt drivstoff, noe som slår negativt ut i distriktskommuner. Distriktene skal betale dyrere avgifter på den gamle teknologien, mens sentrale områder slipper dette da flere velger å kjøre el-bil. Skal vi ta i bruk ny teknologi må det legges opp til en grønn omstilling i distriktene. I mellomtiden foreslås det en drivstoffs-utjevning som gjør at det blir billigere drivstoff også i distriktene.

Kultur

Profesjonelle kulturopplevelser må styrkes og sikres i distriktene.

Styrke kulturtilbudet i distriktene gjennom økte statlige bevilgninger til riksteateret og til rikskonserter. Attraktive bo- og arbeidsregioner forutsetter et rikt kulturtilbud. Fritidskortordningene bør gjøres bredere slik at barn/ungdom får større muligheter til å delta på ulike aktiviteter.

Boligpolitikk

Egnede boliger for folk i ulike livsfaser må tilbys over hele landet siden de vil være avgjørende for om folk etablerer seg og blir boende på et sted.

De boligsosiale utfordringene vil øke framover, samtidig med en stor økning i antall eldre som har behov for egnete tilrettelagte boliger. Husbanken er viktig for distriktskommunene og må ha økt fokus på de utfordringene som eksisterer. Verdistingen er sikret i sentrale strøk, mens

boliger i distriktene kan være et tapsprosjekt. Husbanken må derfor i større grad bidra med finansiering av boliger i deler av Norge der markedsmekanismene ikke fungerer.

Det må stimuleres til bygging av livsløpsboliger også i distriktene. Utviklingshemmede har i dag reelt sett få valgmuligheter når det gjelder bosted, hvem de vil bo med og boform. Samfunnstrender som urbanisering, større ulikheter i befolkningen og flere eldre gjør det viktigere å planlegge boliger for alle i hele livsløpet i årene fremover. Husbanken vil være et viktig instrument for å lykkes med dette i Distrikts-Norge. I de senere årene har det kommet flere leie-til-eie-modeller og ulike kjøpsmodeller initiert av private utbyggere. Dette må videreutvikles i tett samarbeid med Husbanken og kommunene.

Kystsonen

Distriktskommunene må få bestemme mer over kystsonen.

Differensiert forvaltning av kystsonene er et viktig grep som må følges opp overfor Statsforvalterne. Å utvikle attraktive nærings-, bolig- og hytteområder er et naturgitt konkurransefortrinn som distriktskommunene langs kysten ønsker å utnytte. Dette vil være et viktig tiltak for bo- og bli-lyst.

Beredskap

Desentraliserte beredskapstjenester må videreutvikles.

Ambulanse, brann og polititjeneste er viktig for å skape trygghetsfølelse. Videreutvikling og utbedring av luftambulanse til distriktene er et viktig tiltak for å skape trygghet og sikkerhet. Akuttmottak og fødemottak må ikke bygges ned eller sentraliseres. Helsetjenester som røntgen må kunne tilbys lokalt og flere programmer rundt desentraliserte helsetilbud må på plass. Digitaliseringen av samfunnet gjør at dette er mulig. Distriktsmedisinske sentre (DMS) må videreutvikles.

Kraftbehov og nettkapasitet

Nasjonal strategi for elektrifisering av samfunnet.

Norge har utarbeidet ambisiøse klimamål, det samme har Nærøysund kommune.

Nærøysund er en av landets viktigste regioner for produksjon av mat og næringslivet har ideer, investeringslyst og pågangsmot til å verdiskaping og sysselsetting i de viktige marine og maritime verdikjedene. Disse verdikjedene skal gjøres grønnere enn i dag. Det kommunen har avdekket er at det ikke er kraftmengden som er utfordringen med det grønne skiftet men derimot nettkapasiteten.

Når Regjeringen våren 2021 skal legge frem en stortingsmelding om langsiktig verdiskaping fra norske naturressurser, må meldingen inneholde en nasjonal strategi for elektrifiseringen. Nettselskapene er i dag regulert av myndighetene for å være bakpå og vente å se mens klimamålene for 2030 krever at alle er frempå. Følgende prioriteringer / tiltak foreslås:

- Reguleringen av nettselskapene bør innrettes slik at nettselskapene ikke risikerer å bli straffet økonomisk ved å gjøre bærekraftige og fremtidsrettede valg.
- En bedre finansieringsordning for nettutbygging som bidrar til at det blir mer lønnsomt å bygge ut der framtidens fornybare energi trengs, jf. nasjonale ambisjoner for maritime og marine kystnæringer: Det er ikke mulig å flytte havet og ressursene inn til kraftproduksjonen i innlandet.
- En statlig «bank» hvor nettselskapene kan hente finansiering til nettutbygging før det foreligger nok store kunder til å starte utbyggingen. Kommunene og næringslivet kan betale tilbake til banken etter hvert som de knytter seg på.
- Rask avklaring på om det er mulig å bygge ut vindkraft på land i årene framover. Nærøysund har prosjektet og trenger fornybar energi, men den politiske omkostningen er stor. Vi trenger ikke mer venting.

Digitalisering

Staten må samkjøre utviklingen og utbyggingen av digitale løsninger.

Dagens strategi for bredbåndsbygging oppleves som byråkratisk og tidkrevende. Skal man få digitalisert samfunnet må infrastrukturen være på plass. Dagens utbyggingsmodell gir for store forskjeller mellom distriktene og byene.

Nærøysund kommune støtter forslaget om leveringsplikt på bredbånd til alle husstander og bedrifter i landet. Det bør utredes hvordan utbygging av bredbånd i større grad må koordineres og samordnes mellom operatørene, slik at man oppnår mer effektiv utbygging. For å nå målene bør fylkeskommunene få ansvaret for utbyggingen og leveringsplikt må fullfinansieres av staten.

Vi støtter intensjonen om å sikre distriktene god bredbåndsdekning og god kapasitet. Etablerte tilskuddsordninger og -struktur for utbygging av fremtidsrettet bredbånd, vil kunne sikre tilstrekkelig prioritering og finansiering av kostbare prosjekter i distriktene. Staten må bidra med ekstra tilskudd til fylker og kommuner for å unngå at svak kommuneøkonomi stopper prosjektene.

En del tjenester må imidlertid kunne ytes nært der folk bor og med åpningstider som er tilpasset brukerne.

Med hilsen

Amund Hellesø

Ordfører

Hege Sørлие

Kommunedirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur